

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

KAPOSVÁRI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
Számvitel és Statisztika Tanszék

Doktori Iskola vezetője:
DR. UDOVECZ GÁBOR
egyetemi tanár
MTA doktora

Témavezető:
DR. SZÉLES GYULA
egyetemi tanár
MTA doktora

Társ-témavezető:
DR. UDOVECZ GÁBOR
egyetemi tanár
MTA doktora

A KÖLTSÉGVETÉSI AGRÁR KUTATÓINTÉZETEK FINASZÍROZÁSI MODELLJE

Készítette:
WICKERT IRÉN
KAPOSVÁR
2009

KUTATÁS ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉS

A tudásalapú gazdaság kiépítését, mint legfontosabb feltételt jelöli meg az Európai Unió, az úgynevezett lisszaboni stratégiai keretek között. Az ott meghatározott célok jelentik azt a feltételrendszert, amelyek megvalósítása után a régió hosszú távon versenyképes lesz, és létrejön egy dinamikusan fejlődő gazdaság. A stratégia keretében kiemelt helyet és szerepet kap a kutatás-fejlesztési tevékenység javítása, az ehhez szükséges anyagi feltételek és pénzügyi források biztosítás, valamint a kutatási eredmények gyakorlatban történő hasznosítása.

A téma időszerűségét és jelentőségét igazolja, hogy csak azok az államok lehetnek sikeresek, amelyek magas színvonalú innovációra és új szellemi értéket képviselő termékek piaci bevezetésére képesek. A XXI. század modern gazdaságban a tudás és az alkotókészség meghatározó szerepet tölt be.

Magyarország felemelkedésének kulcsa a versenyképesség, és az ezt ösztönző társadalmi és gazdasági feltételek kialakítása. Az alapvető nemzeti értéket megtermelő kutatóintézetek fenntartása állami feladat.

Az elkövetkezendő években csak kutatás-fejlesztésre, illetve innovációra alapozott nagyobb hozzáadott értéket adó termékek előállításával tudjuk biztosítani a gazdasági növekedést. Ennek megalapozása érdekében nemzetgazdasági szinten elengedhetetlen a kutatási tevékenység átgondoltabb finanszírozása és a merev kincstári szemlélet rugalmasabbá tétele. A kutatási célok megfogalmazásában a gyakorlati igényekből kell kiindulni és a visszacsatolást is biztosítani kell.

Vizsgálatom elsősorban az agrár felsőoktatási kutatóintézetek finanszírozásának gyakorlati kérdéseire, az állami irányítás és szabályozás működésre gyakorolt hatására terjed ki.

A disszertáció megírásának elsődleges célja, az agrár felsőoktatáshoz tartozó kutatóintézetek és kutatóhelyek jelenlegi finanszírozását értékelve javaslatot készítsen egy lehetséges hatékonyabb finanszírozási modellre.

Másodlagos célkitűzés, hogy az Európai Unió tagállamait K+F ráfordítások GDP-ben való részesedése és az 1 főre jutó GDP alapján klaszteranalízis segítségével rangsorolja.

A dolgozat részletesen csak a felsőoktatási növénytermesztési kutatóhelyek tevékenységével és finanszírozásával foglalkozik.

A cél megvalósítása érdekében az alábbi feladatok elvégzése szükséges:

- Az Unió tagállamai K+F ráfordításainak és a GDP arányának elemzése.
- Kutatás-fejlesztési tevékenység központi költségvetésen belüli helye és szerepe hazánkban, a nemzetközi gyakorlatban.
- Mezőgazdasági növénytermesztési K+F tevékenységet folytató kutatóintézetek gazdálkodási problémáinak bemutatása és értékelése.
- Államháztartási törvény és a kincstári finanszírozás bemutatása.
- Költségvetési tervezési és finanszírozási gyakorlat elemzése.
- Állami alapeladatok alapelveinek megfogalmazása
- Finanszírozás összetevőinek kidolgozása.
- Az agrár felsőoktatási kutatóhelyek vonatkozásában az állami alapelvek és finanszírozási összetevők figyelembevételével **finanszírozási modellre javaslat** kidolgozása

1. ANYAG ÉS MÓDSZER

Dolgozatom elkészítése során a Ph.D. Doktori Szabályzat (Kaposvári Egyetem, 2007) előírásait követtem. A kutatási téma részletes megismerése céljából szekunder és primer adatgyűjtést végeztem. Az összegyűjtött adatok feldolgozása és elemzése során arra törekedtem, hogy megfelelő mutatószámokat képezzek, melyek jellemzik a vizsgált sokaságot.

Szekunder kutatás:

Vizsgálataim az EU 27 tagállama, és a hazai K+F tevékenységére jellemző adatok megismerésére és feldolgozására irányultak, kiemelt figyelmet fordítva a felsőoktatáshoz tartozó növénytermesztési kutató intézetek **feladataira** és ezek **finanszírozási forrásaira**. A statisztikai elemzésekhez használt alapadatok a Központi Statisztikai Hivatal által rendelkezésemre bocsátott, kiadványban meg nem jelentett adatok, valamint a KSH, az EU Statisztikai Hivatala (Eurostat) és az OECD által megjelentetett kiadványokból származnak.

Primer kutatás

A primer adatszerzésnél kvalitatív (minőségi) és kvantitatív (mennyiségi) kutatás módszereit alkalmaztam.

Kvalitatív kutatás módszere:

A szekunder adatok gyűjtése mellett a probléma meghatározásnál segítségül szolgált a kvalitatív kutatás, melynek célja volt a probléma körülhatárolása, feltárása és jobb megértése.

Formája a személyes megkeresés és beszélgetés az előre összeállított kérdésslista alapján a hazai növénytermesztési kutatóintézetek szakembereivel.

Kvantitatív kutatás módszere:

A kutatás során választ kerestem statisztikai összefüggésekre. Az összegyűjtött adatok közléséhez nem járultak hozzá, de figyelembe vehettem a finanszírozási modell kidolgozásánál.

Az eredmények fejezet két fontos részből áll. Elsőként az EU-országokat vizsgáltam a kutatás-fejlesztés szempontjából két nemzetközi szinten is használt mutatószám alapján:

- 1 főre jutó GDP, mely az adott ország gazdagságára, fejlettségére utal
- K+F ráfordítás a GDP százalékában, jelzi, hogy az adott ország mennyire elkötelezett az új ismeretek létrehozása és gyakorlati alkalmazása iránt.

A vizsgálatok során választ kerestem arra, hogy a két mutatóérték alapján van-e összefüggés a K+F és GDP között.

A klaszteranalízis alapvető célja, hogy a megfigyelési egységeket viszonylag homogén csoportba rendezze az elemzésbe bevont változók alapján. Sikeresnek akkor tekinthetjük az eljárást, ha az egységek hasonlítanak csoporttársaikhoz, azonban eltérnek más csoportba tartozó elemektől. A klasztereljárások lehetnek hierarchikusak és nem hierarchikusak (Sajtos-Mitev 2007). Az országok csoportosításánál a kétfajta módszert egymásra építve alkalmaztam. Első lépésként hierarchikus technikával megállapítottam a klaszterek ideális számát, a középpontokat, valamint beazonosítottam a kiugró adatokat. Második lépésként K-közép eljárással csoportosítottam a megfigyelt egységeket klaszterközéppontok alapján.

A dolgozat megírásához igénybe vettem a Statistical Package for the Social Sciences (SPSS 16.0) programcsomagot. E program segítségével a statisztikai elemzések gyorsan és hatékonyan végezhetőek el. Az SPSS program segítségével végeztem el a klaszter-elemzést, a kapott eredmények

ábrázolásához felhasználtam az ArcView 3.2. térinformatikai szoftvert és az ESRI Europe 2002. térképet.

Az államok csoportba sorolását követően kiválasztottam az Osztrák-Magyar Monarchia volt három országát, melyek különböző klaszterben helyezkednek el, és esetükben megvizsgáltam, hogy a K+F ráfordítás változása hatással van-e az 1 főre jutó GDP-re. A mutatók közötti kapcsolat viszonyának meghatározására korrelációs számítást végeztem, mely választ ad a tényezők közötti kapcsolat szorosságáról és irányáról (Szűcs, 2002). A korreláció két mennyiségi ismérv közötti sztohasztikus kapcsolatot vizsgálja. A mennyiségi ismérvek között nemcsak a kapcsolat meglétét, irányát, de annak törvényszerűségét is lehet mérni (Molnár, 2007). A vizsgált változók között összefüggés törvényszerűségeinek leírására a lineáris regresszió analízis eszközét alkalmaztam.

A második részben a hazai K+F ráfordításokat és forrásaikat vizsgáltam szektoronként, kiemelten a felsőoktatási intézményekhez tartozó növénytermesztési kutatóintézetek vonatkozásában. Statikus és dinamikus viszonyszámok segítségével elemeztem a kutatás-fejlesztési ráfordítások változását.

Elemzést végeztem, hogy a jelenleg érvényben lévő jogszabályok mennyire segítik, illetve gátolják a növénytermesztés kutatással foglalkozó költségvetési rend szerint működő kutatóintézetek gazdálkodását.

Összefoglalóan az elemzések eredményeinek figyelembevételével kidolgoztam egy lehetséges finanszírozási modellt, mely elősegítené a kutatás-fejlesztési tevékenység hatékony növelését.

2. EREDMÉNYEK

3.1. K+F tevékenység alakulása az EU 27 tagállamában

A K+F tevékenység statisztikai mérését és az adatok nemzetközi összehasonlíthatóságát egy, az OECD szakértők által az 1960-as években kidolgozott módszertan teszi lehetővé.

A K+F ráfordításokat a nemzetközi gyakorlatban a GDP-hez viszonyítják. Az Európai Unió által meghirdetett célkitűzés, mely szerint 2010-re a világ vezető tudásalapú régiójává fejlődjön, csak akkor tud megvalósulni, ha a tagállamok átlagos K+F ráfordításai elérik a GDP 3 %-át.

3.1.1. Klaszter-elemzés

Az EU 27 országát klaszteranalízis segítségével két mutatóérték egyidejű figyelembevételével csoportosítottam. Az alkalmazott mutatók:

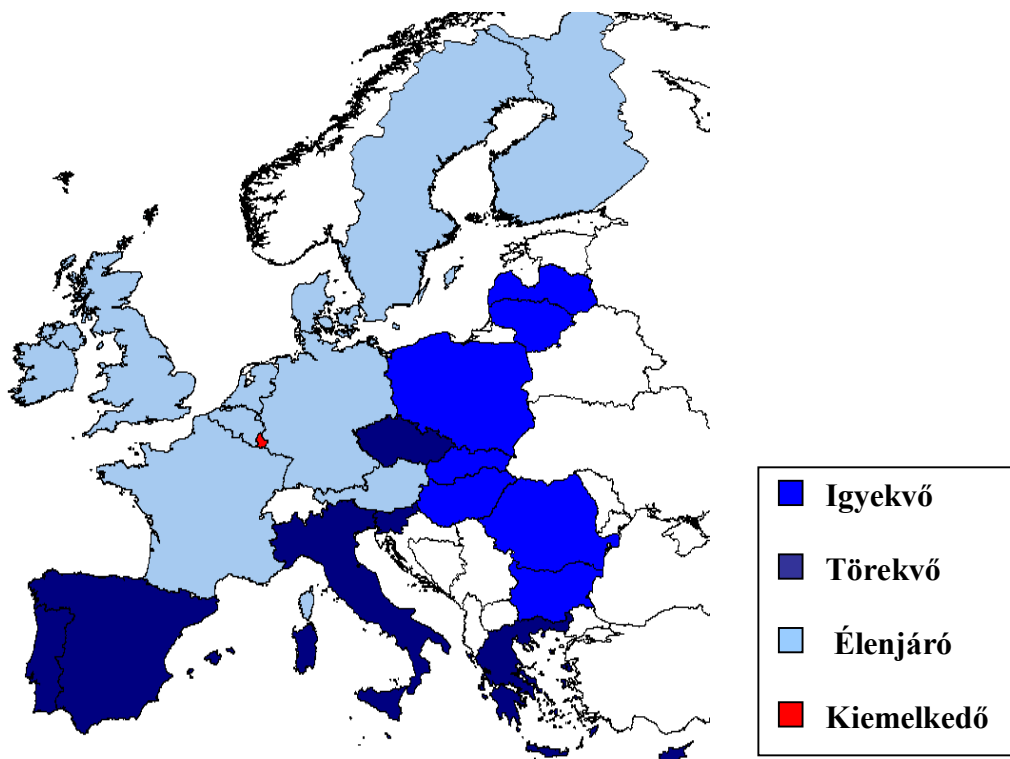
- 1 főre jutó GDP
- K+F ráfordítás a GDP százalékában.

A vizsgálatokat az 1995., a 2000., a 2003. és a 2007. évben végeztem el.

Az elemzés során arra törekedtem, hogy ne alakuljanak ki 1 fős klaszterek, de a fenti mutatók szerinti csoportosítás során Luxemburg kivált a többi csoport közül. Az átlagos K+F arány ellenére az 1 főre jutó GDP magas aránya kiemelkedik a többi ország közül.

A klaszterelemzés során kapott eredmények ábrázolásához térinformatikai és térképszerkesztési programot használtam. Az alkalmazott két mutató értékeinek figyelembe vételével a klasztereket elneveztem. A csoportokat az 1. számú térkép mutatja.

1. térkép: Az 1 főre jutó GDP, és a K+F részesedése a GDP százalékában mutatók modellje az EU-27 országokban (2007)

Vizsgálataim során választ kerestem arra, hogy az EU-tagság változtatott-e a volt szocialista országok helyzetén, közelítették-e a régi tagokhoz, illetve a fejlett országok között történt-e átcsoportosítás.

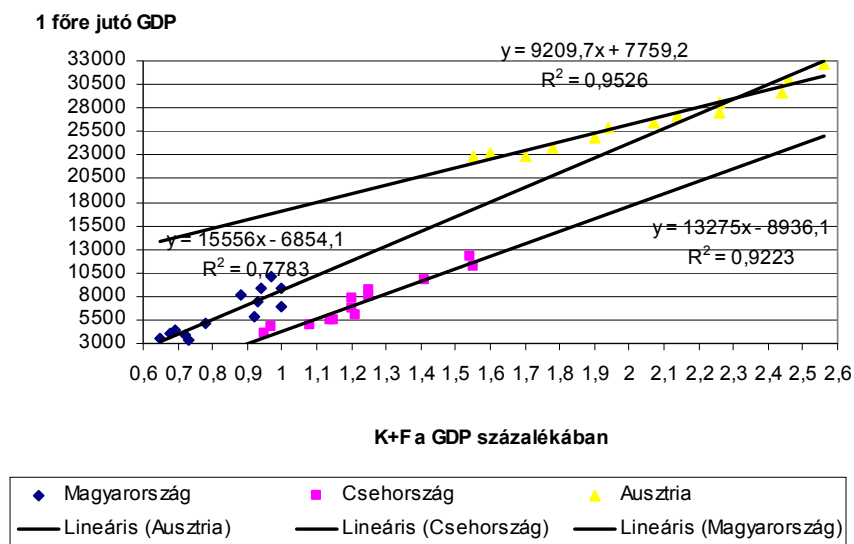
A klaszteranalízis eredményei alapján megállapítható, hogy a volt szocialista országok helyzete nem változott, kivételt csak Csehország jelenti. A 2003. évben (EU-hoz való csatlakozás előtti utolsó év) még egy klaszterbe tartoztak. **Csehország** a többi volt szocialista országhoz képest **gyorsabban fejlődött** és többet költött kutatás-fejlesztésre. **Málta** helyzete rosszabbodott, **visszacsúszott az „igyekvők” csoportba**, **Olaszország** sem tudta megtartani helyét, **visszakerült a „törekvők” klaszterbe**.

A két mutatóérték változását vizsgálva nagyon eltérő változásokat tapasztalunk. Az 1 főre jutó GDP növekedésének mértéke az 1. csoportban

volt a legmagasabb. Románia megháromszorozta azt 2003-hoz viszonyítva. Magyarországnál csak Málta növekedése volt alacsonyabb. A második klaszterben Csehország emelkedett ki, megduplázta az 1 főre jutó GDP-jét. A csoportra jellemzően a 30-40 %-os növekedés volt megfigyelhető. Az „élenjárókat” a 10-32 %-os változás jellemezte. A K+F részesedése a GDP-ből mutatónál, nemcsak növekedés, de csökkenés is előfordul, jellemzően a legfejlettebb országok között.

3.1.2. K+F változás hatása az 1 főre jutó GDP-re

A kiválasztott mutatóértékek további elemzése során arra kerestem választ, hogy van-e összefüggés a K+F részarányának változása és az 1 főre jutó GDP között. Az elemzést a volt Osztrák-Magyar Monarchia három országában végeztem el. A kiválasztott államok különböző klaszterekbe tartoznak.

1. ábra: A K+F részaránya és az 1 főre jutó GDP változása (1995-2007)

Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A K+F a GDP százalékában és az 1 főre jutó GDP közötti összefüggés tendenciáját vizsgálva a három ország tekintetében az alábbiak állapíthatók meg.

- Mindhárom ország esetén az arányaiban nagyobb K+F kiadások az 1 főre jutó GDP növekedését eredményezi.
- Azt a sztereotípiát, mely szerint alacsonyabb szintről dinamikusabb fejlődés várható, alátámasztja, hogy Csehország és Ausztria összevetésében is a kisebb K+F részarány egységnyi változása nagyobb mértékű 1 főre jutó GDP változást idéz elő. Ezt 95 %-os megbízhatósággal a regresszió analízis eredményei is igazolták.

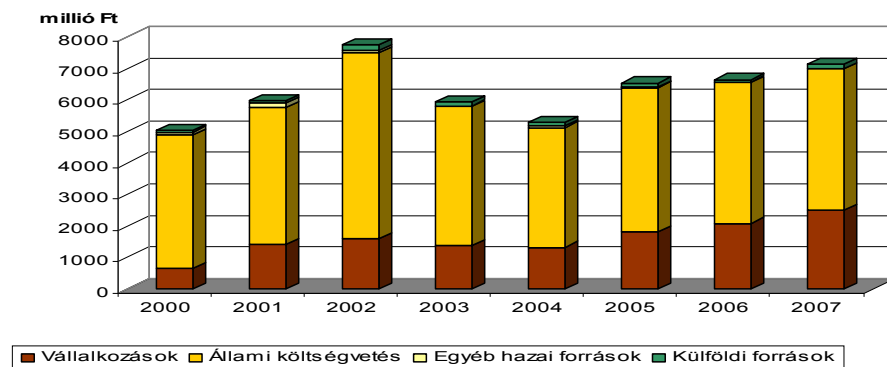
3.2. K+F tevékenység hazánkban

Magyarország K+F ráfordítása 1999-2002 időszakban jelentős növekedést mutatott, 0,68 %-ról elérte a GDP 1,01%-át. Ez a trend megtört, 2003-2004 időszakban visszaesés következett be, 2005. évtől kismértékű emelkedés figyelhető meg, de 2007-ben ismét lecsökkent 0,97 %-ra.

Hazánkban 2007-ben nemzeti szinten 245,7 milliárd Ft-ot költöttek kutatásra, ami a GDP 0,97 %-ának felel meg, mely alig haladja meg az EU átlag (1,83 %) felét. Előző évhez viszonyítva 3,3 %-os növekedést jelentett, jelentősen elmaradva az előző évek 14,5 %-os növekedésétől.

3.2.1. K+F ráfordítások a növénytermesztésben

A kutatóhelyek köre az elmúlt években jelentős változáson ment keresztül. Növekedett a vállalkozásszerűen működő kutató-fejlesztő intézetek száma, részben a költségvetési intézetek kiszervezésével, illetve vállalkezési tevékenység leválásával.

2. ábra: A K+F ráfordítások alakulása finanszírozási forrásonként
 Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

3.3. Kutatóintézetek általános problémái

Az agrár felsőoktatáshoz tartozó kutató intézetek működésének elemzéséhez fel kell tárni a problémákat. A problémák megfogalmazásában figyelembe vettem a kutatóintézetektől a feltett kérdésekre kapott válaszokat és az egyetemekhez integrált kutatóintézetek helyzetének elemzéséről készült tanulmányt (Fehér et. al, 1999).

A hazai növénytermesztési kutatóintézeteknek a gazdálkodásuk során az alábbi problémákkal kell szembenézni:

- A tudományos kutatóik száma és összlétszámuk a korábbi időszak létszámának tört részére csökkent.
- A kutatói utánpótlás kritikussá vált: a középkorú és fiatalabb kutatói korosztályok szinte teljesen hiányoznak.
- Az intézetekre igen nagymértékű alulfinanszírozottság jellemző.
- A költségvetési támogatás biztosítása időarányosan történik, nem veszi figyelembe, hogy a kutatási ráfordítások lökészerűen vagy ciklikusan jelennek meg.

- A kutatási források nagyobb része (a K+F saját bevételek zöme) bizonytalan piaci tényezőktől függ.
- A költségvetési támogatás rendkívül alacsony aránya kiszolgáltatottságot eredményez és a működésben zavarokat okoz.
- Az intézetek eszközcsoportjainak használhatósági foka igen alacsony.

Az intézetek elemzése során megállapítható, hogy a finanszírozást új alapokra kell helyezni egy objektív módon számítható, a feladatok meghatározásán és fizikai-pénzügyi normákon alapuló új finanszírozási rendszer bevezetésével.

A helyzet elemzése és megoldása során a kutatóintézetek tényleges állami szükségletet kielégítő alapfeladataiból kell kiindulni. Az alapfeladatokat a szükséglethez kell szabni: amennyiben az adott tevékenységre a nemzetgazdaságnak szüksége van. Az intézetek alapító okiratában rögzített feladatok ellátásához szükséges forrásokat állami pénzeszközből kell biztosítani.

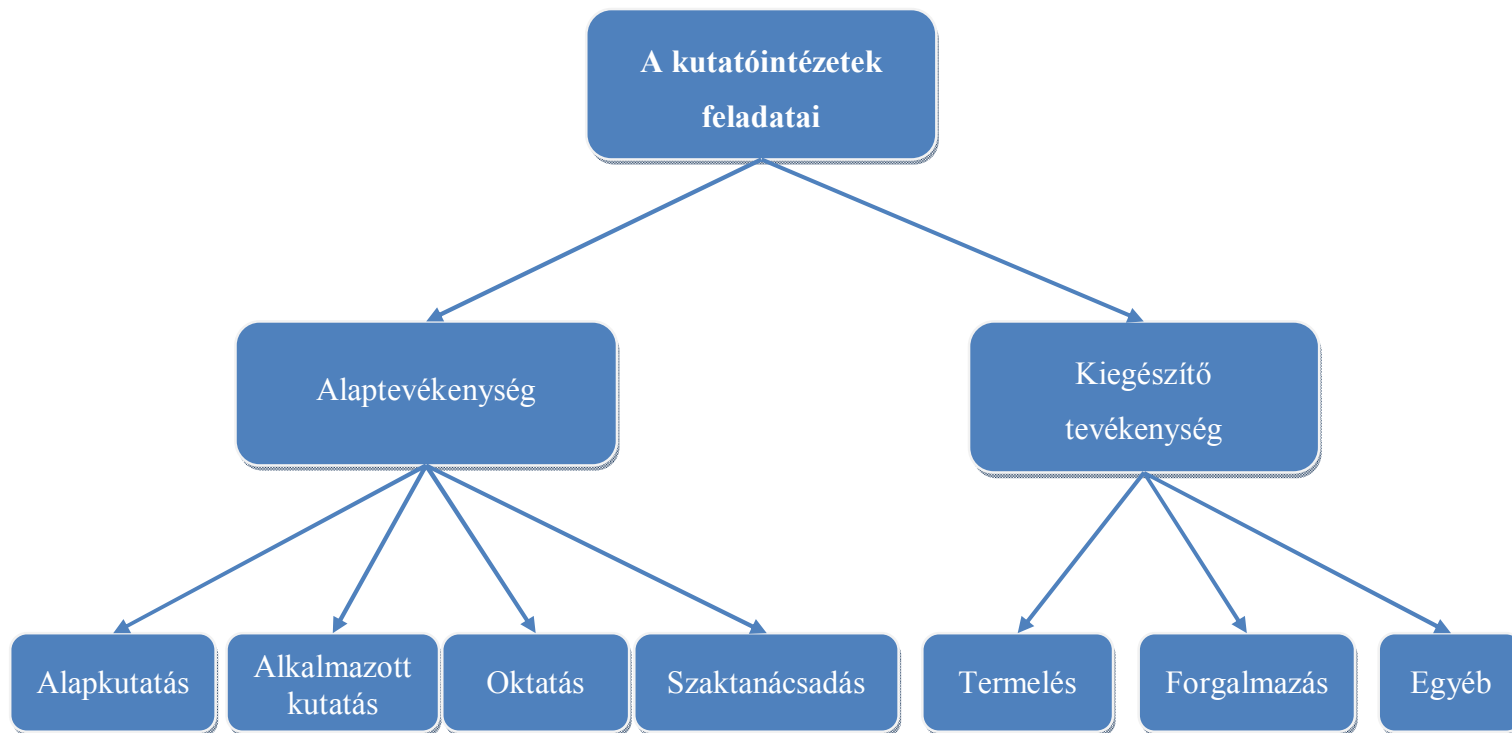
A feladatok meghatározásánál el kell különíteni az alaptevékenységi feladatokat a kiegészítő tevékenységtől (3. ábra). A kiegészítő tevékenységek végzésére az intézetek sajátosságainak figyelembe vételével, anyagi javaik és szellemi eredményeik hasznosítása érdekében célszerű bizonyos lehetőséget biztosítani, a kutatási tevékenységtől világosan elhatárolt formában.

Egy új finanszírozási rendszer kialakításához meg kell fogalmazni az finanszírozási alapelveket illetve a finanszírozás összetevőit.

3.4. Finanszírozási alapelvek, összetevők

Az alapfinanszírozás feltétele intézetenként a feladatfinanszírozási szerződés megkötése és teljesítése. A feladatfinanszírozási szerződés szakmai feladattervének és pénzügyi tervezetének jóváhagyásáról és a szerződés

3. ábra: A növénytermesztési kutatóintézetek feladatai

megkötéséről a felügyeleti szerv hozza meg döntését. A döntésnek ki kell terjednie a kutatási tervben megrendelt feladatok teljesítéséhez nyújtott rendszeres állami támogatás forrásaira és mértékére. A szerződésben meg kell állapítani a kutatóintézet költségvetésen kívüli forrásokból biztosítandó bevételi feladatát, tevékenységi körönként csoportosítva. Rögzítenie kell a saját bevételnek az állami juttatáshoz viszonyított arányát. A lehetséges források felsorolása alapján látszik, hogy az alapvető működési feltételek biztosítását, és a piacon közvetlenül nem értékesíthető kutatási-fejlesztési, oktatási, tudományos képzési, és szaktanácsadási tevékenység költségeit szinte teljes egészében állami költségvetési forrásból kell fedezni. A finanszírozás összetevőit a 4. ábra szemlélteti.

A költségvetési alaptámogatás mértékét két, együttesen figyelembe veendő szempont alapján lehet meghatározni: egy részét **ráfordítás-arányos**, más részét **teljesítmény-arányos** jogcímek alapján.

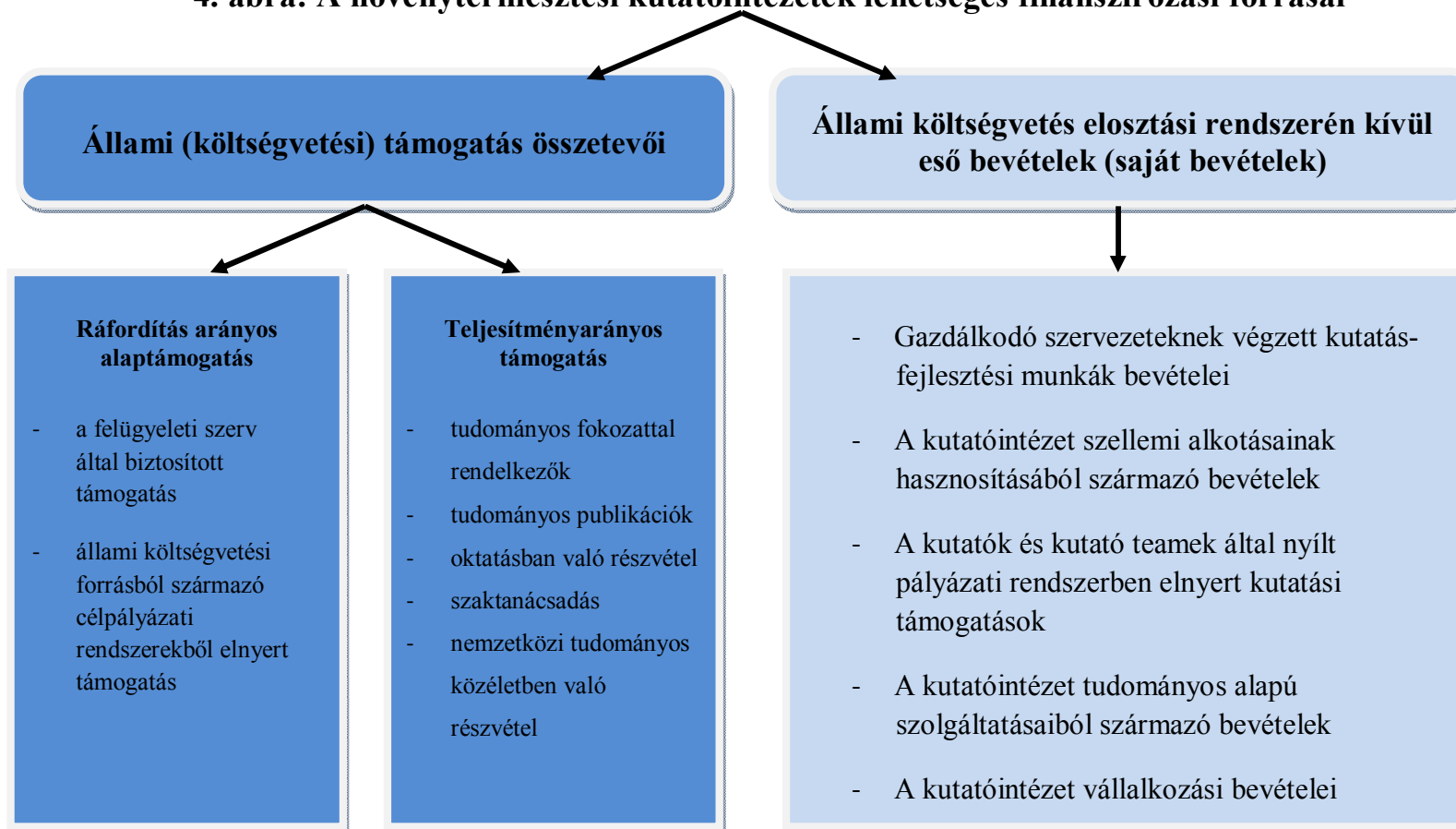
A ráfordítás-arányos támogatások esetében a mindenkori feladat elvégzéséhez ténylegesen szükséges ráfordítások reálértéken való figyelembe vétele szükséges.

A teljesítmény-arányos támogatást az egyetemek országos kutatási támogatási keretéből, az egyetemektől a tényleges teljesítés arányában külön kaphatnák az intézetek, mint főhivatású kutatóhelyek.

A teljesítmény arányos támogatáshoz teljesítménymutatók kialakítása szükséges. A támogatási jogcímekeket a 5. ábra mutatja be.

A fenti szempontok alapján az egyetemi és intézeti szakértői bizottság határozza meg évente a támogatási összegeket.

4. ábra: A növénytermesztési kutatóintézetek lehetséges finanszírozási forrásai

5. ábra: A növénytermesztési kutató intézetek költségvetési támogatása

Költségvetési támogatás összetevői

Ráfordítás arányos alaptámogatás

- épületüzemelési költségek
- földterület művelési költségei
- informatikai infrastruktúra üzemelési költségei
- tárgyi infrastruktúra állagmegőrzése
- tárgyi eszközök szinten tartó beruházása
- tárgyi eszközök fejlesztése
- dologi kiadások
- főfoglalkozású létszám személyi költsége járulékokkal

Teljesítményarányos támogatás

- tudományos fokozattal rendelkezők
- tudományos publikációk
- oktatásban való részvétel
- szaktanácsadás
- nemzetközi tudományos közéletben való részvétel

3. KÖVETKEZTETÉSEK

Az Európai Uniónak a 2000. márciusi Lisszaboni Európai Tanácskozás szellemében 2002. márciusi Európai Tanácskozáson Barcelonában megfogalmazott célkitűzése, mely szerint 2010-re a világ vezető régiójává fejlődjön, a tagállamok átlagos K+F ráfordításának el kell érni a GDP 3%-át. 27 tagállamot vizsgálva megállapítható, hogy a kutatás-fejlesztés GDP részaránya csökkenő tendenciájú. Az elemzés során két mutatóérték figyelembe vételével négy jól elkülöníthető klaszterbe lehet besorolni a tagállamokat. Az országok pozíciójukat alig változtatták. A volt szocialista országok Csehország és Szlovénia kivételével a legfejletlenebb klaszterbe tartoznak.

Magyarország kutatás-fejlesztési ráfordítását vizsgálva megállapítható, hogy a vállalalkozási kutatások részaránya növekedett a költségvetési rend szerint működő kutatóhelyek terhére. A kutatás-fejlesztési tevékenység finanszírozásában az állami költségvetés és a vállalkozások közel azonos arányt képviselnek. Tendenciaként megfigyelhető, hogy a költségvetés szerepe csekély mértékben, de gyengült.

Hazánkban nincs egységes agrárkutatási koncepció, mely alapján meghatározásra kerülne, hogy hány államilag finanszírozott kutatóintézetre van szükség, ezeknek milyen kiemelt központi feladatot kell ellátni. Rontja a kutatás hatékonyságát, hogy több felügyeleti szervhez tartoznak a növénytermesztési kutatóintézetek.

Az intézetekre igen nagymértékű alulfinanszírozottság jellemző. A kutatóintézetek forgóeszközzel való ellátottsága nem megfelelő, amely finanszírozási és likviditási problémát okoz.

A kutatásra fordított összegek növelése érdekében szükséges a saját bevételek fokozása. A kutatási források nagyobb része (a K+F saját bevételek zöme) bizonytalan piaci tényezőktől függ.

A jelenlegi helyzetükből adódóan a kutatóhelyek rákényszerülnek a marketingorientáltabb gondolkodásmód kialakítására. Hosszú távon azon fejlesztőhelyek lehetnek képesek fennmaradni, amelyek képesek lesznek hosszú távú stratégiai céljaikat a piacon realizálható igényekből levezetni.

5. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Disszertációmban két kiválasztott makrogazdasági mutató:

- 1 főre jutó GDP
- K+F a GDP százalékában

elemzése alapján kialakítottam egy modellt, mely alapján négy klaszterbe soroltam az EU 27 tagországot: „Igyekvők”, „Törekvők”, „Élenjárók” és „Kiemelkedő”.

A kialakított modellben a volt szocialista országok Szlovénia és Csehország kivételével, köztük hazánk is az „Igyekvők” csoport tagja lett. Pozíciójuk a vizsgált időszak alatt nem változott.

2. A vizsgálati eredmények alapján megállapítottam, hogy a 2010-re kitűzött 3%-os kutatás-fejlesztés GDP-ből való részesedést az EU 27 tagállamok átlagában nem fogja elérni, az eddigi növekedési ütem alapján.
3. A felsőoktatási intézményekhez tartozó kutatóintézetek vonatkozásában
 - finanszírozási alapelveket fogalmaztam meg, melyek szerint feladatfinanszírozási szerződésben kell lefektetni a felhasználói igények figyelembevételével kialakított kutatási feladatokat és azok finanszírozását,
 - részletesen kidolgoztam a finanszírozás összetevőit az állami támogatások és a költségvetésen kívüli bevételek (saját bevételek) vonatkozásában,a kettő együttes figyelembevételével egy lehetséges finanszírozási modellt alkottam.

A finanszírozási modell alapján kidolgozásra kerülhet az agrár felsőoktatási intézmények oktatási támogatásától elkülöníthető kutatási normatíva, mely a ráfordítási szükségletnek megfelelően feladatfinanszírozás és teljesítménytől függő kiegészítő finanszírozás formájában objektív normák alapján valósulhat meg.

4. A kutatásaim során megállapítottam, hogy hazánk nem rendelkezik egységes országos agrárkutatás-fejlesztési koncepcióval, így nem határozható meg
 - az egyes kutatóintézetek felhasználói igények figyelembevételével kialakított állam által elvárt alapfeladata,
 - finanszírozása,
 - a feladat ellátásához szükséges kutatóintézetek száma.

A bizonytalanság eredményeként a hazai kutatás nem tudja a nemzetközi trendet követni, mely a versenyben nagy hátrányt jelent és a piacon kiszolgáltatottsághoz vezet.

4. JAVASLATOK

A kutatás-fejlesztési ráfordítások és a hazai felsőoktatási kutatóintézetek gazdálkodásának elemzése alapján javaslataim az alábbiak.

Magyarország számára **kulcskérdés** a kutatás-fejlesztés helyzetének javítása, mert csak így tud lépést tartani a tudásalapú gazdasággal rendelkező országokkal. Megvalósításának feltétele a kutatás-fejlesztési ráfordítások növelése valamint **az állami és magán kutatás összehangolása** és a két szektor közötti helyes arány kialakítása.

Az egyetemi kutatóintézetek költségvetési forrással való ellátását a szervezeti keretet képező felsőoktatási intézmény (egyetem) alapellátmányától függetlenül, **elkülönített módon**, a ráfordítási szükségletnek megfelelően kell a **feladatfinanszírozás** és a **teljesítménytől függő** kiegészítő finanszírozás formájában, **objektív normák** alapján megvalósítani. A kutatás hatékonyságának növelése és az alapfinanszírozás feltétele intézetenként a **feladatfinanszírozási szerződés** megkötése és teljesítése.

Az intézetek nagymértékű alulfinanszírozása a gazdálkodásban, finanszírozási és likviditási problémát okoz. Megoldást jelentene a kutatóintézetek feladat ellátásához **egyszeri tőkejuttatás biztosítása**.

Az államháztartási törvény és a kincstári finanszírozás a költségvetési támogatás időarányos biztosítása miatt blokkolja az intézetek működését, mivel a kutatási ráfordítások lökészerűen vagy ciklikusan jelennek meg. Megoldást jelentene:

- a növénytermesztési kutatás jellegéből adódó ráfordítás szükségletnek megfelelő állami támogatás biztosítása.
- az átmeneti likviditási zavarok enyhítésére rövid lejáratú hitel felvételének lehetősége.

A kutatási ráfordítások megtérülési igénye érdekében a jelenleg érvényben lévő földalapú támogatási rendszerbe való beavatkozás szükségességét veti fel. A nemzeti kiegészítő támogatás **odaítélésének feltételül a minőségi vetőmag felhasználást kell előírni**. A minőségi vetőmagvak felhasználása a kutatóintézetek saját bevételeinek nagymértékű növekedéséhez vezet, mivel a vetőmagvak értékesítésével a fajtahasználati díj hozzájárul a kutatás-fejlesztési ráfordítások megtérüléséhez.

A nemzetközi versenyben való helytállást a legújabb kor követelményeinek megfelelő kutatást közvetlenül biztosító eszközök használata biztosítja. A hazai intézetek eszközcsoportjainak használhatósági foka igen alacsony. A felzárkózáshoz vezető út:

- állami támogatás biztosítása az alapfeladat ellátásához közvetlenül szükséges eszközök beszerzéséhez.
- az amortizáció költségként való megjelenítése a költségvetési szerveknél, így felhalmozási alap képződne, mely a hozzájárul az eszközök pótlásához.
- beruházási és fejlesztési hitel igénybevételeinek lehetősége források kiegészítéséhez.

A részletes vizsgálatok alapján megállapítottam, hogy a költségvetésben meghatározott előirányzatok nem a tényleges igénynek megfelelően kerülnek kialakításra. A feladatfinanszírozási szerződésben - felhasználói

igények figyelembevételével - meghatározott **feladat alapul vételével ki** kell dolgozni a teljes kutatási folyamatot, és a költségbecslést **tényleges felmérésen** és **tapasztalati adatokkal alátámasztottan**, mindenkori **reálértéken** kell megtervezni.

5. A DISSZERTÁCIÓ TÉMAKÖRÉBEN MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK

IDEGEN NYELVEN TELJES TERJEDELEMBEN MEGJELENT
KÖZLEMÉNYEK

Wickert I.–Gesztí Sz. - Balogh L. .- Lehócz G.: Das Wirtschaften von haushaltsfinanzierten Institutionen. Europäische Fachhochschule), Brühl, 2008 June 2-5.

MAGYAR NYELVŰ TELJES TERJEDELEMBEN MEGJELENT
KÖZLEMÉNYEK

Dr. Horváth Gyula (főszerk): **Wickert I.**: Az államháztartási törvény és kincstári finanszírozás hatása a költségvetési rendszerben működő növénytermesztési kutatóintézetek gazdálkodására. In: „Az alternatív mezőgazdaság tökeszükséglete”, KE, GTK Kaposvár, 2006; 57-61. o.

Wickert I.: Felsőoktatási kutatóhelyek finanszírozása, II. Kaposvári Gazdaságtudományi Konferencia 2009. április 2-3. (CD).